

Presenting a Model to Empower Social Media Users in Field of Cultural Security¹

Mohammad Mohsen Haerizadeh², Faezeh Taghipour³, Abbas Zamani⁴, Mehran Fouladinejad⁵, Ali Mirbeyk sabzevari⁶

Receive Date: 27 July 2024, Accept Date: 30 November 2024

Doi: 10.22034/theater.2024.458293.1064

Abstract

Theater is a process that helps participants in the process of purposeful communication to recreate social and psychological issues in a real context, not just talk about them. On the other hand, happiness includes different physical and mental states of human beings, which leads to a feeling of satisfaction and more energy in the audience. The present research aimed to investigate the relationship between watching theater and social vitality among the citizens of Yazd city was carried out by a descriptive method of correlation type. To determine the sample size, Krejcie and Morgan's table with an unlimited approach was used, and according to the statistics presented in this table, the sample size for the unlimited population is considered to be 384 people. The sampling method in this study was cluster sampling. To collect data, the 29-question Oxford Happiness Questionnaire (2002) and the 14-question theater viewing questionnaire by Karim-Vand and Ahmadi (2015) were used. The content validity of the questionnaires was confirmed by the supervisor and 10 subject matter experts, and the face validity of the questionnaire was confirmed by several members of the statistical community. The reliability of the questionnaires was calculated using Cronbach's alpha for the happiness questionnaire of 0.899 and the theater viewing questionnaire of 0.838. The results of the research showed that there is a difference between watching theater with social vitality among the citizens of Yazd city ($r=0.742$), between liveness of theater and social vitality ($r=0.693$), between honesty and lack of censorship in theater with social vitality ($r=0.656$),

1. This article is derived from the master's thesis of Mr. Mohammad Mohsen Haeri Zadeh, titled "The Relationship Between Theatre Attendance and Social Vitality Among the Citizens of Yazd." The thesis was conducted in the field of Cultural Management at the Faculty of Governance, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, under the supervision of Dr. Fa'ezeh Taghipour and was defended on January 30, 2019.
2. Master's degree in cultural management, Department of Management, Faculty of Islamic Governance, Islamic Azad University Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran.
3. Associate Professor, Department of Communication Sciences and Business Management, Faculty of Humanities and Law, Islamic Azad University Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran.
Email: faezeh.taghipour@gmail.com,(author).
4. Assistant Professor, Department of Management, Faculty of Humanities, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran.
5. PhD in social communication sciences, Meibod branch, Islamic Azad University, Meibod, Iran.
6. PhD in Media Management, Islamic Azad University Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran.

between the unique features of theater with social vitality ($r=0.709$), between the specificity of the audience of theater with social vitality ($r=0.472$) and between the motivation and need for theater with social vitality ($r=0.368$), Genre and content of theater ($r=0.556$), visual elements ($r=0.467$) and non-visual elements ($r=0.682$) is significant at the significance level of 0.05. The results of the research showed the correlation coefficient between watching theater with (components of liveness of theater, honesty and non-censorship of theater, unique characteristics of theater, specificity of audience, motivation and need for theater) with social vitality based on (components of life satisfaction, contentment, self-respect, positive mood, positive energy) there is a positive and meaningful relationship.

Keywords: art theater, theater watching, live theater, theater audience, social vitality

رابطه بین تماشای تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان یزد^۱

محمد محسن حائری زاده^۲، فائزه تقی پور^۳، عباس زمانی^۴، مهران فولادی نژاد^۵، علی میربیک سبزواری^۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۵/۶، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۹/۱۰

صفحه ۷۱ تا ۸۷

Doi: 10.22034/theater.2024.458293.1064

چکیده

تئاتر فرآیندی است که به شرکت‌کنندگان در روند برقراری ارتباطی هدفمند کمک می‌کند. مسائل اجتماعی و روان‌شناختی را در بافتی واقعی بازآفرینی کرده، نه فقط در مورد آن صحبت کند. از سوی دیگر، نشاط دربرگیرنده حالات مختلف جسمی و روحی انسان است که منجر به احساس رضایت و تولید انرژی بیشتر در مخاطب می‌شود. تحقیق حاضر با هدف بررسی رابطه بین تماشای تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد به روش توصیفی از نوع همبستگی انجام شد. برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان با رویکرد نامحدود استفاده شد و مطابق با آمار مطرح در این جدول برای جامعه نامحدود تعداد نمونه ۳۸۴ نفر در نظر گرفته می‌شود. روش نمونه‌گیری در این تحقیق از نوع نمونه‌گیری خوشه‌ای بود. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه ۲۹ سؤالی نشاط آکسفورد (۲۰۰۲) و پرسشنامه تماشای تئاتر ۱۴ سؤالی کریم‌وند و احمدی (۱۳۹۴) استفاده شد. روایی محتوایی پرسشنامه‌ها توسط استاد راهنما و ۱۰ نفر از صاحب‌نظران موضوعی و روایی صوری پرسشنامه توسط چند تن از افراد جامعه آماری مورد تأیید قرار گرفت. پایایی پرسشنامه‌ها با استفاده از الفای کرونباخ برای پرسشنامه نشاط ۰/۸۹۹ و پرسشنامه تماشای تئاتر ۰/۸۳۸ محاسبه شد. نتایج تحقیق نشان داد بین تماشای تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد ($r=742/0$)، بین زنده‌بودن تئاتر با نشاط اجتماعی ($r=693/0$)، بین صداقت و عدم سانسور در تئاتر با نشاط اجتماعی ($r=656/0$)، بین ویژگی‌های منحصر به فرد تئاتر با نشاط اجتماعی ($r=709/0$)، بین خاص بودن مخاطب تئاتر با نشاط اجتماعی ($r=472/0$) و بین انگیزه و نیاز به تئاتر با نشاط اجتماعی ($r=368/0$)، ژانر و محتوای تئاتر ($r=556/0$)، عناصر دیداری ($r=467/0$) و غیردیداری ($r=682/0$) در سطح معناداری ۰/۰۵ معنادار می‌باشد. نتایج تحقیق نشان داد ضریب همبستگی بین تماشای تئاتر با (مؤلفه‌های زنده‌بودن تئاتر، صداقت

۱. این مقاله برگرفته از پروژه پایان‌نامه کارشناسی ارشد آقای محمد محسن حائری زاده با عنوان «رابطه بین تماشای تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد» در رشته مدیریت فرهنگی دانشکده حکمرانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) با راهنمایی دکتر فائزه تقی پور در تاریخ ۱۳۹۷/۱۱/۱۰ دفاع شده است.

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مدیریت فرهنگی، گروه مدیریت فرهنگی، دانشکده حکمرانی اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.
Email: haeri013@yahoo.com

۳. دانشیار گروه علوم ارتباطات و مدیریت کسب و کار، دانشکده علوم انسانی و حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول).
Email: f.taghypour@khuif.ac.ir

۴. استادیار گروه مدیریت، دانشکده علوم انسانی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران.
Email: a.zamani@phu.iaun.ac.ir

۵. دانش‌آموخته دکتری علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد میبد، میبد، ایران.
Email: porang_barbod@yahoo.com

۶. دانش‌آموخته دکتری مدیریت رسانه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.
Email: a.mirbeyk2020@gmail.com

و عدم سانسور در تئاتر، ویژگی‌های منحصر به فرد تئاتر، خاص بودن مخاطب، انگیزه و نیاز به تئاتر، ژانر و محتوا، عناصر دیداری و غیردیداری) با نشاط اجتماعی مبتنی بر (مؤلفه‌های رضایت از زندگی، رضایت خاطر، حرمت خود، خلق مثبت، انرژی) رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

واژگان کلیدی: هنر تئاتر، تماشای تئاتر، زنده بودن تئاتر، مخاطب تئاتر، نشاط اجتماعی

درآمد

تئاتر یا نمایش یکی از شاخه‌های هنرهای نمایشی است که داستان یا موقعیتی را در برابر تماشاگران اجرا می‌کند. تئاتر بر اساس زبان، فضای اجرایی و کاربرد، انواع مختلفی مانند اپرا، باله، کابوکی، موزیکال، خیمه‌شب‌بازی، پانتومیم، تئاتر خیابانی و تئاتر شورایی، تئاتر مستند و پسیکودراما دارد. زمینه‌های تئاتر و خصوصیات دراماتیک آن را در هر جامعه انسانی می‌توان یافت، این عناصر در آیین‌ها، رقص‌ها و مراسم قابل زمینه‌یابی است (ظفرقهرمانی‌نژاد، ۱۴۰۲: ۳۳۶).

ماهیت تئاتر در بازیگری بوده و استانیسلاوسکی به وجه تمایز تئاتر از سایر هنرهای نمایشی اشاره کرده و معتقد است بازیگر تئاتر تأثیر عمده‌ای بر مخاطب دارد. به نظر وی بازیگر تئاتر باید از خود شروع کند. یعنی ابتدا خود را در نقش احساس کند. بعد از این احساس، رشد و نمو شخصیت آسان‌تر می‌شود. در مرحله بعدی صدای بازیگر مورد توجه است. بازیگر تئاتر ارتباط مستقیم و بدون واسطه با مخاطب خود دارد، پس بایستی با مشقت و تمرین بسیار بر متن غلبه کند و با تسلط کامل تک‌تک کلمات آن را به خوبی و درستی ادا کند. این اوج زیبایی کار بازیگر است و نباید فریب بعضی کلمات خوش‌آهنگ را بخورد و از مفهوم دیالوگ باز بماند (تاییدی، ۱۴۰۲: ۱۰۶). ابزار کار بازیگر تئاتر دوربین، تدوین، تکرار و افکت نیست. بلکه روی صحنه می‌رود و ابزار او اشاره، حالات، حرکات، پوشش ظاهری و هنر احساس کردن است. این ابزار به بازیگر کمک می‌کند که شخصیت را باور و منظم سازد. باید توجه داشت که اشارات و حرکات نیز نمی‌توانند

جایگزین مفهوم شوند. بازیگر بایستی با ظاهری مناسب و درست به درونی واقعی برسد. یعنی توانایی به نمایش گذاشتن احساسات درونی خود به وسیله بدن و بیان را داشته باشد. بازیگر تئاتر باید مجموعه‌ای از اعمال و رفتار را در بایگانی ذهن خود داشته باشد و در صحنه‌های مختلف از آنها بهره بگیرد (دامود، ۱۴۰۳: ۱۳۶). به همین دلیل تئاتر می‌تواند با مخاطب ارتباط برقرار کند و به نیازهای درونی او پاسخ دهد.

از سوی دیگر، نشاط اجتماعی زمانی ایجاد می‌شود که نیازهای درونی و پنهانی افراد جامعه مطابق با هنجارهای معمول و پذیرفته شده اجتماعی برآورده شود (Bazraf-shan & et al., 2018). برخی دیگر معتقدند که نشاط اجتماعی زمانی در جامعه بشری اتفاق می‌افتد که رشد و پیشرفت‌های مادی و معنوی در کنار یکدیگر، تکامل و تقویت شوند (Adler and et al., 2017). بنابراین با توجه به اینکه نشاط به عنوان احساسی مثبت و یا لذت بردن از محتوا یا پیامی شکل گرفته و پدیده‌ای ذهنی است، برخی محققین معتقدند که نشاط اجتماعی می‌تواند تحت تأثیر هنر باشد (Michalos, 2017). از جمله هنرهایی که می‌تواند بر ایجاد نشاط اجتماعی در جامعه تأثیرگذار باشد، هنر تئاتر است (Uhrig, 2005). همچنین در جامعه‌ای فرد احساس نشاط می‌کند که نظم و همبستگی برقرار باشد. یکی از راهکارهایی که بتوان نظم اجتماعی و در نتیجه نشاط اجتماعی را حفظ کرد و باعث افزایش یکپارچگی اجتماعی می‌شود، ایجاد اجتماعات منسجم در جامعه است که مهم‌ترین روش برای تحقق کل‌گرای از طریق تشویق و تقویت با هم بودن و ایجاد

داشته است. در ۹ مارس ۲۰۲۰، ایتالیا یکی از اولین کشورهای اروپایی بود که در قرنطینه کامل قرار گرفت. برگزارکنندگان تئاتر از طریق فناوری‌های دیجیتال سعی کردند جلوی قطع ارتباط تئاتر و مخاطب‌شان را بگیرند. برخی کارگردان‌های ایتالیایی معتقدند این یک مهاجرت دیجیتال هنرهای نمایشی در طول همه‌گیری کووید-۱۹ بود و به اتمام رسید و هرگز فضای مجازی جایگزین سالن نمایش نمی‌شود. در تئاتر آنلاین مشکلاتی مانند تنش‌های زیبایی‌شناختی و یا دغدغه کسب مهارت‌های هنری و سازمانی جدید مطرح شد و نتایج این پژوهش نشان داد که اگرچه خلأ عاطفی و پاسخ به نیاز مخاطب تئاتر انجام شد اما قدرت و جاذبه صحنه باعث شد که پس از کرونا مخاطب با شور و هیجان بیشتری برای تماشای حضوری تئاتر اقدام کند.

اما در تعریف تئاتر باید اذعان داشت که تئاتر فرآیندی است که هم‌زمان مخاطب و بازیگر در تعامل فکری و همچنین در یک ارتباط انسانی قرار گرفته و طی این فرایند مسائل اجتماعی و روان‌شناختی را در بافت و زمینه‌ای واقعی بازتعریف و بازآفرینی می‌کنند و نه فقط در مورد آن حرف بزنند، بلکه در مورد آن به یک چالش فکری دوجانبه می‌رسند (Karatas & Gokcakan, 2009). همچنین در واقع تئاتر روشی است که فرد تحت تأثیر موقعیت ویژه قرار می‌گیرد و بازی بازیگر و همچنین دیالوگ و موضوعی که بخشی از آن در ذهن مخاطب ساخته می‌شود و یا اجرا همه محتوا را به مخاطب نمی‌دهد، پس از قوه تخیل استفاده کرده و هم‌زمان با تمرکز چندوجهی بر روی بازخوردهای رفتاری‌اش، سیستم ایدئولوژیکی و اعتقادی در مورد خود، روابط با دیگران و جهانی که در آن زندگی می‌کند، احساس و پیامدهایی که در آن موقعیت دریافت کرده را، شکل می‌دهد (Jefferies, 2005).

بنابراین باید گفت که تئاتر یکی از

پیوندهای اجتماعی جدید بوده تا بتواند از انفجار و ازهم‌گسیختگی بافت اجتماعی جلوگیری کرد که یکی از راه‌های تحقق این مهم، تئاتر می‌باشد (عالم و همکاران، ۱۳۹۵)، چراکه تئاتر هنری است که دیده و بوییده می‌شود و تقریباً تمام حواس یک تماشاگر را دربرمی‌گیرد و با ذهن و تخیل مخاطب خود کاملاً درگیر می‌شود (عامری و عباسی، ۱۳۹۶). در ارتباط با تأثیر تئاتر بر نشاط می‌توان گفت تاکنون پژوهش‌های زیادی به بررسی مزایای تئاتر پرداخته‌اند که از این دست می‌توان بیان نمود که تماشای تئاتر و نمایش باعث آرامش تماشاگر و کاسته شدن از بار غم و اندوه و عقده‌های روانی می‌شود و اینک تئاتر پالاینده است و روح را تسکین می‌دهد (Mar-sick, 2010). در تئاتر حوادث گذشته ترس‌ها و آرزوهای آینده به زمان حال منتقل شده و حل می‌شوند (Dogan, 2010). همچنین تئاتر می‌تواند در حل مسائل فردی به‌ویژه تخلیه هیجان، کنترل عصبانیت و حل تعارضات عاطفی نتایج سودمندی به بار آورد (Kwang, 2003). تئاتر نه تنها بر روی مردم عادی، بلکه در رابطه با گروه‌هایی با اختلال عصبی-رشدی و مبتلایان به اختلال‌های رفتاری نیز می‌تواند نتیجه‌بخش باشد (Horvatin & Schreiber, 2011). امیکو و همکاران^۲ (۲۰۱۵)، نیز بیان نمودند که تئاتر بر بهبود رفتارهای اجتماعی و کاهش پرخاشگری نیز اثربخش خواهد بود. همچنین، بریلی^۳ و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان تئاتر «بدون تئاتر: بررسی موانع دسترسی به تئاتر رسانه‌ای و زندگی دیجیتال در طول همه‌گیری کووید-۱۹» انجام دادند. براساس این پژوهش دوره بحران کرونا بر نشاط اجتماعی شهروندان ایتالیایی اثر گذاشته بود و جامعه ایتالیا شاهد ابتکاراتی بود که از طریق فناوری‌های دیجیتال سعی در تضمین حضور تئاتر در عرصه ارتباطی مردم و تقویت ارتباط با تماشاگران

در هر اجرا، بازی متفاوت و منحصر به فردی از بازیگران، صحنه آرایشی متفاوت دیده می شود و در واقع تئاتر امری فرهنگی است (کریموند و احمدی، ۱۳۹۲: ۱۴۱).

مورد مطالعه در این پژوهش شهر یزد می باشد، چرا که شهر علاوه بر ویژگی های کالبدی تغییر و توسعه، لازم است در زمینه های فرهنگی، احساسی، روانی و اجتماعی نیز به نیازهای شهروندان به عنوان مخاطبی که نیاز به آگاهی دارد و باید جذب شود، توجه کند. یک شهر متحول و توسعه یافته شهری است زیبا، تمییز، فعال، پرانرژی، سرزنده، شاد و بانشاط (حاجی زاده و ترکان، ۱۳۹۴)، این در حالی است که به گزارش خبرگزاری ایمنافقدان نشاط اجتماعی در یزد ملموس است و از چالش های موجود در این شهر می باشد. با توجه به آنچه در بیان مسئله مطرح گردید، به نظر می رسد که تماشای تئاتر بر نشاط اجتماعی شهروندان شهر یزد، تأثیرگذار باشد اما شهر یزد علی رغم دارا بودن سابقه ای درازمدت و پرآوازه در برگزاری تئاتر و نمایش، آن چنان که می بایست از استقبال مردم محروم است، بنابراین با توجه به نقش اساسی هنر تئاتر در انتقال تاریخ، ادبیات و فرهنگ از نسلی به نسل دیگر و همچنین ایجاد وحدت و نشاط اجتماعی، این پژوهش به دنبال پاسخ به این پرسش است که آیا بین تماشای تئاتر و نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد؟

روش تحقیق

تحقیق حاضر با هدف بررسی رابطه بین تماشای تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد به روش توصیفی از نوع همبستگی انجام شد. جامعه آماری این تحقیق شامل شهروندان شهر یزد در سال ۱۴۰۲ بودند، که به تماشای تئاتر می رفتند. برای تعیین حجم نمونه از جامعه آماری نامحدود

ابزارهای ارتباطی و انسانی قوی است و هم زمان یکی از هنرهای هفتگانه است و شاخه ای از هنرهای تخیلی - نمایشی بوده که به بازتعریف داستان ها و روایت های ماندگار تاریخی، سیاسی، فرهنگی یا اثر هنری ویژه در برابر تماشاگران می پردازد و بنا به دلایلی مخاطبان به تماشای تئاتر می روند که از جمله این موارد اول انگیزه و نیاز به تئاتر می باشد، انگیزه و نیاز به تئاتر به این موضوع اشاره دارد که مخاطب تئاتر نفع گراست و به دلیل برآورده شدن نیازهای خود از جمله تماشای حالات و حرکات بازیگران تئاتر از نزدیک، به چالش کشیدن ذهن تماشاگر، قدرت تجسم، جذابیت طراحی صحنه، تفریح، لذت از هنر و محتوا و حتی سرگرمی و یا پر کردن اوقات فراغت این رسانه را انتخاب می کند، دوم خاص بودن مخاطب تئاتر می باشد، خاص بودن مخاطب تئاتر اشاره به ویژگی روشنفکری مخاطبان دارد که مخاطب تئاتر کسی است که می خواهد با ایدئولوژی قوی تری به دنیا نگاه کند و چشم انداز و دریچه ای متفاوت و جدید بر روی انسان بگشاید و به عبارتی فردی، روشنفکر می باشد، سوم زنده بودن تئاتر می باشد، زنده بودن تئاتر اشاره به امکان مشاهده و ملاقات با بازیگران معروف و محبوب و همچنین تماشای بازیگران از نزدیک و درک حالات و عواطف آنان و نهایتاً انتقال سریع حس بازیگر به تماشاگر دارد، چهارم صداقت و عدم سانسور در تئاتر می باشد که عدم امکان بازکاوی یا عمل کنترل سخن و انواع دیگر بیان و ابراز وجود بازیگران تئاتر، را صداقت و عدم سانسور در تئاتر گفته می شود و پنجم ویژگی های منحصر به فرد تئاتر می باشد، ویژگی های منحصر به فرد تئاتر به این موضوع اشاره دارد که تئاتر تنها هنری است که مخاطب نیز هم زمان و همسو در پیشبرد و توسعه آن نقش دارد و با گروه اجرا به نوعی همدلی و مشارکت می کند و همچنین

آماري بوده و پس از بررسی مورد تأیید قرار گرفت. پایایی هر دو پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ بررسی شد و برای پرسشنامه نشاط ۰/۸۹۹ و پرسشنامه تماشای تئاتر ۰/۸۳۸ محاسبه شد. به منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش از دو بخش آمار توصیفی و استنباطی شامل ضریب همبستگی پیرسون نرم افزار SPSS استفاده شد.

فرضیات پژوهش

۱. بین زنده بودن تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد.
۲. بین صداقت و عدم سانسور در تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد.
۳. بین ویژگی‌های منحصر به فرد تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد.
۴. بین خاص بودن مخاطب تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد.
۵. بین انگیزه و نیاز به تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد.
۶. بین ژانر و محتوای تئاتر با نشاط اجتماعی شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد.
۷. بین عناصر دیداری تئاتر با نشاط اجتماعی شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد.
۸. بین عناصر غیر دیداری تئاتر با نشاط اجتماعی شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد.

پیشینه پژوهش

ویژگی‌های تئاتر

هنر تئاتر زائیده مراسم تاریخی، مذهبی،

از جدول کرجسی و مورگان استفاده شد و مطابق با این جدول برای جامعه نامحدود تعداد نمونه ۳۸۴ نفر بود. روش نمونه‌گیری در این پژوهش از نوع نمونه‌گیری چندمرحله‌ای خوشه‌ای بود. از آنجاکه تعداد دقیق افرادی که در طول سال، ماه یا هفته برای تماشای تئاتر می‌روند، جامعه آماری نامحدود در نظر گرفته شده است و به‌طور کلی در شهر یزد ۴ سالن برای نمایش تئاتر وجود دارد که در طول ماه‌های عادی سال اجرا دارد و در ماه‌های حرام اجرا ندارد. به همین دلیل در دو ماه که محدودیت اجرا نبود، به‌طور منظم به سالن‌های موجود در شهر یزد مراجعه شد و پرسشنامه به تماشاچیان ۱۸ تا ۶۰ سال به صورت در دسترس و قبل از اینکه وارد سالن شوند، داده می‌شد. بعضی از تماشاگران با علاقه و دقت به پرسشنامه‌ها پاسخ می‌دادند و برخی پرسشنامه‌ها را جواب نمی‌دادند یا ناقص و پر خطا پاسخ می‌دادند. به همین دلیل پرسشنامه‌هایی که ایراد داشت، کنار گذاشته شد و صرفاً پرسشنامه‌هایی که کامل پاسخ داده شده بود، ارزیابی شد. همچنین ارزیابی وضعیت خرید بلیت در طول یک سال نشان داد که تعداد تماشاگر زن در طول سال بیشتر از مردان بوده است و معمولاً تئاترهای کم‌دی هر گروه سنی از مخاطب داشت، اما به‌طور کلی در همه ژانرهای تئاتر معمولاً مخاطب ۲۵ تا ۶۰ سال مشارکت داشتند. به همین دلیل تعداد ۱۶۳ پاسخگو مرد و ۲۲۱ پاسخگو زن بودند. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه ۲۹ سؤالی نشاط آکسفورد (۲۰۰۲) و پرسشنامه تماشای تئاتر ۱۴ سؤالی کریم‌وند و احمدی (۱۳۹۴) استفاده شد. روایی محتوایی ابزار پرسشنامه‌ها توسط استاد راهنما و ۱۰ نفر از صاحب نظران مرتبط با موضوعی و روایی صوری پرسشنامه توسط ۳۰ نفر از افراد مشارکت‌کننده از میان جامعه

زنده نگه داشتن آیین‌ها و مراسم جمعی و گروهی و کسب لذت و سرگرمی ترسیم کرده‌اند (ابراهیمی و نوریان، ۱۳۹۵). هنر تئاتر به عنوان یکی از ابعاد مهم فرهنگی و اجتماعی هر کشور، نقش اساسی در ارتقاء فرهنگ و شناخت هویتی یک جامعه دارد. تئاتر به معنای امروزی آن را می‌توان هم‌زمان یک هنر ملی و وارداتی دانست و در واقع تاریخ و مردم‌شناسی نشان می‌دهد که نخستین تئاترها در ایران با مضمون فرهنگی و اجتماعی، برگرفته شده از محتوای تعامل انسانی و متون نمایشنامه‌نویسان اروپایی و آمریکایی بوده است و تا به امروز با توجه به رونق هنر نمایشنامه‌نویسی در ایران، متون خارجی هنوز هم به عنوان نمایشنامه‌های شاخص و مرجع در تئاتر ایران به شمار می‌آیند و این مسئله بر اهمیت ترجمه نمایشنامه می‌افزاید (سلیمانی راد و همکاران، ۱۳۹۵). یکی از نکاتی که باعث جذابیت محتوا و متن تئاتر برای مخاطب می‌شود و از انگیزه‌های مؤثر بر انتخاب او است، سبک‌های مطرح در تئاتر بوده که بر تولید محتوای تئاتر تأثیر زیادی دارد. از مهم‌ترین سبک تئاتر می‌توان به اکسپرسیونیسم^۱، پوچی^۲، دادائیسم^۳، ژمانتیسم^۴، رئالیسم^۵، سمبولیسم^۶، سورئالیسم^۷، امپرسیونیسم^۸، فرمالیسم^۹، اپیک^{۱۰}، ناتورالیسم^{۱۱}، مدرنیسم^{۱۲}، کمدی کلاسیک و رمانتیک اشاره کرد (آقاعباسی، ۱۳۹۰: ۱۱۴).

ویژگی‌ها و ابعاد تئاتر براساس شناخت مخاطبان

شناخت مخاطبان و آگاهی از سلاقی و خواسته‌های آنان برای یک رسانه، سازندگان و دست‌اندرکاران یک اثر اهمیت بسیاری دارد. این شناخت و آگاهی از علایق مخاطبان ضروری است و می‌توان با توجه به آن اثری بهتر و پربیننده‌تر خلق کرد؛ در نتیجه رسانه‌ها نیز می‌توانند خدمات خود را به صورت کارآمدتری به مخاطبان ارائه کنند.

فرهنگی، آیینی و اجتماعی انسان‌ها و در جهت تداوم آن است. تئاتر از زندگی و خواست انسان برای زندگی جمعی و سرنوشت زمینی و فرازمینی بشر نشئت گرفته است. در این هنر که هم‌زمان ارتباط انسانی هم برقرار می‌کند، کمتر شاهد تخیل صرف هستیم و تخیل مطلق وجود ندارد بلکه بیشترین خلاقیت آن برگرفته از مستندات واقعی و حیاتی انسان‌ها و باورهای اجتماعات به قدرت‌های نیک یا خوب و بد از نوع فرازمینی و آسمانی است. به‌طوری‌که، تمام این نحوه زندگی‌ها، رقم خوردن سرنوشت‌ها و اعتقادات و باورها در تئاتر از گذشته تا امروز در گفت‌وگو، تعامل و تقابل و جدال بین نیکی و بدی است. در این گفت‌وگوی چهره به چهره و تقابل فکری است که درام‌ها، اسطوره‌ها و تراژدی‌ها و حماسه‌ها شکل می‌گیرند (عامری و عباسی، ۱۳۹۶). همچنین سبک‌های ادبی و یا هنری مانند پست‌مدرن، اگزیستانسیالیسم، روایت‌های تاریخی و سیاسی، تراژدی، مستند و یا برگرفته از رفتار و فیزیک انسان مانند پانتومیم، عروسکی و سیاه‌بازی به شکل‌دهی و ماندگاری اسطوره‌ها و حماسه‌های ملی و فرهنگی می‌تواند کمک کند.

بنا بر تعریف و طبقه‌بندی مارشال مک لوهان از رسانه‌های سرد و گرم، که معتقد بود رسانه‌ها بنا بر میزان حواسی که از انسان درگیر می‌کنند، سرد یا گرم هستند. براین اساس تئاتر را در دسته‌بندی رسانه‌های گرم قرار داد. زیرا خلاقیت و مشارکت بیشتری را از جانب مخاطب دریافت می‌کند (کریم‌وند و احمدی، ۱۳۹۲).

تئاتر دارای ویژگی‌های متفاوت و منحصر به فرد خود است. نظریه‌پردازان برای تئاتر پنج کارکرد متفاوت از جمله، آموزش تماشاچی، انتقال مفاهیم و تجربیات از نسلی به نسل دیگر، مقابله با نیروهای طبیعی و ماوراءطبیعی و تعامل با درون، خودنمایی، بازتعریف خود، ابراز بودن، وجود حیاتی داشتن،

را صداقت و عدم سانسور در تئاتر گفته می شود.

ویژگی های منحصر به فرد تئاتر: ویژگی های اختصاصی و منحصر به فرد تئاتر به این موضوع اشاره دارد که تئاتر تنها هنری است که مخاطب آن نیز هم زمان در پیشبرد آن نقش دارد و تعامل مخاطب بر کیفیت اجرا می تواند اثر گذارد و مخاطب تعامل گرا با گروه نمایش در حال اجرا به نوعی مشارکت دوجانبه ای را دنبال می کند و همچنین در هر اجرا، بازی متفاوت و منحصر به فردی از بازیگران، صحنه آرایشی متفاوت دیده می شود و در واقع تئاتر امری فرهنگی است.

از سوی دیگر، عامری و عباسی (۱۳۹۶) عوامل مؤثر بر جذب مخاطب در سالن های تئاتر شهر را شامل ایجاد راه ها و کانال های ارتباطی و یا اطلاع رسانی و تبلیغاتی (راه اندازی سایت، شبکه مجازی، ارسال پیامک)، برقراری ارتباط چند جانبه و ساختارمند و تعریف شده با فرایند تعلیم و تربیت در خصوص بردن تئاتر به محیط مدارس، به کارگیری دانشجویان در دانشگاه ها به منظور رشد هنر تئاتر، دانشجویی، افزایش تعداد سالن های تئاتر، سرمایه گذاری بر روی معماری سالن های نمایش و کیفی سازی محیط های اجرای تئاتر، تبلیغات محیطی و چهره به چهره و یا تصویری، ارائه پوستر، طراحی تراکت، بنر و... در بین مردم، به کارگیری کارگردانان قوی و طراز اول، دعوت از قشرها و چهره های تأثیرگذار در سالن های نمایش، اثربخش، روشن، قابل فهم بودن پیام نمایشنامه، شناخت مکفی از فرهنگ، خاستگاه ها، آرمان های اجتماعی و نیازهای متنوع مخاطب و ایجاد بانک اطلاعاتی با موضوعیت تئاتر، میزان تناسب محتوای نمایشنامه با سطح درک و فهم مخاطب، افزایش و ایجاد روحیه شاد و تقویت امید و نشاط اجتماعی در مخاطبان، تقویت ساختارهای فنی و زیربنایی و راه اندازی

مخاطب شناسی صرفاً به این معنی نیست که کدام تئاتر چه قدر بیننده دارد و مثلاً طیف مخاطبان کدام تئاتر بیشتر است. البته این مسئله، عنصر مهمی در مخاطب شناسی است که وضعیت آماری مخاطبان مشخص باشد ولی کافی نیست (کریموند و احمدی، ۱۳۹۲: ۱۴۱).

انگیزه و نیاز به تئاتر: انگیزه و نیاز به تئاتر به این موضوع اشاره دارد که مخاطب تئاتر نفع گراست و به دلیل برآورده شدن نیازهای خود از جمله تماشای حالات و حرکات بازیگران تئاتر از نزدیک، به چالش کشیدن ذهن تماشاگر، جذابیت طراح صحنه، تفریح و سرگرمی و پرکردن اوقات فراغت این رسانه را انتخاب می کند. در تئاتر دو دسته عناصر دیداری و غیردیداری وجود دارد. عناصر دیداری، شامل معماری تئاتر، جایگاه تماشاگران، صحنه، دکور، بازیگران، لباس، رنگ، نور، گریم و اشیاء و کلیه نشانه های قابل رؤیت می باشد. عناصر غیردیداری، شامل آن دسته از نشانه هایی است که تماشاگران به کمک حواس و عواطف، موفق به دریافت آن عناصر و متعاقباً تأثیر آن عناصر بر خود خواهند شد. خاص بودن مخاطب تئاتر: خاص بودن مخاطب تئاتر اشاره به ویژگی روشنفکری مخاطبان دارد که مخاطب تئاتر کسی است که می خواهد چشم انداز و دریچه ای جدید بر روی انسان بگشاید و به عبارتی فردی، روشنفکر می باشد.

زنده بودن تئاتر: زنده بودن تئاتر اشاره به امکان مشاهده و ملاقات با بازیگران معروف و محبوب و همچنین تماشای بازیگران از نزدیک و درک حالات و عواطف آنان و نهایتاً انتقال سریع حس بازیگر به تماشاگر دارد (رزمی، ۱۳۹۶: ۷۲).

صداقت و عدم سانسور در تئاتر: عدم امکان بازکاوی یا عمل کنترل سخن و انواع دیگر بیان و ابراز وجود بازیگران تئاتر

در پیوند فرهنگی و اجتماعی افراد با تئاتر فرهنگی و آیینی دارد. تئاتر آیینی علاوه بر احیا و بازتعریف نمایش‌های آیینی بومی، محلی، منطقه‌ای و انتقال مؤثر آن به نسل آینده و پیوند بین نسل قدیم و جدید، باعث افزایش پیوند اجتماعی و فرهنگی افراد در اردبیل شده و با نگاه توسعه‌ای در سایر شهرها نیز تأثیرگذار است. همچنین پژوهش‌ها درباره تئاتر درمانی، به تأثیر به‌کارگیری تئاتر با رویکرد مشارکت اشاره دارد.

از جمله این موارد، پژوهش آنتونیو خوزه گونزالس^{۱۶} (۲۰۲۲) با عنوان «تئاتر پخش: گروه، داستان و صحنه به عنوان عناصر تغییر» اشاره داشته است که مانند بسیاری از تحقیقات قبلی به تأثیر تئاتر بر افزایش نشاط مخاطب درگیر شده با محتوا و تأثیر روایت بر مخاطب تأکید داشته است. در پژوهش دیگری که نیکولاس واکس^{۱۷} (۲۰۲۲) با عنوان «تئاتر پژوهش محور»^{۱۸} در مورد سربازان قدیمی در حال انتقال به خانه: ارزیابی ترکیبی از تأثیرات مخاطب» با روش آزمایشی و مقایسه افراد نظامی و غیرنظامی انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که یک تولید تئاتر که مبتنی بر تحقیق ارائه شود و سربازان قدیمی را به تصویر می‌کشد که چالش‌های سلامت روان را تجربه می‌کنند و از طریق اجرای درمانی بر آنها غلبه می‌کنند، به شدت با مخاطب شبیه به خود ارتباط برقرار می‌کند. اثرات پایدار بر آگاهی و دانش شش ماه پس از نمایش و جرقه دیالوگ‌ها و کنش‌هایی را پس از نمایش برای برخی از مخاطبان برانگیخت. علاوه بر این، تئاتر به عنوان رسانه‌ای قدرتمند برای درگیر کردن مخاطبان از نظر شناختی و عاطفی در موضوع دیده می‌شد. در کانادا هریک از سربازان پس از ترک ارتش با انتقال به زندگی غیرنظامی مواجه می‌شوند. انتقال چیزی است که «به تغییر روابط، روال‌ها، فرضیات و نقش‌های آنها در زندگی جدید،

کانون‌ها و دفاتر حرفه‌ای ویژه تئاتر، برگزاری تئاتر در فصل‌ها و زمان‌های مناسب، رعایت اصول اجتماعی، اخلاقی و فرهنگی مخاطبین و اجراکنندگان در تماشاخانه‌ها، توجه به ارزش‌های انسانی، دینی، فرهنگی، ملی، و بومی در تدوین نمایشنامه‌ها و حساسیت‌برانگیزی نمایشنامه از نظر سیاسی و اجتماعی و فرهنگی دسته‌بندی کرده‌اند. حیاتی (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان تأثیر رسانه‌های دیجیتال در تئاتر معاصر ایران (دو دهه اخیر) مبتنی بر نظریه کنش ارتباطی هابرماس و با هدف بررسی تأثیر استفاده از رسانه‌های دیجیتال برتر معاصر و روش توصیفی، تحلیلی نتیجه می‌گیرد کنش ارتباطی، دستیابی به تفاهم ارتباطی است. رسانه‌های دیجیتال نیز علاوه بر جنبه‌های (زیبابخشی و تکنولوژیکی روز تئاتری) در ایجاد ارتباط سالم و سازنده بازیگر با تماشاگر و مخاطب با به‌کارگیری از تجهیزات فنی و انسانی مورد نیاز سعی دارد تا یک بستر مناسب برای تفاهم ارتباطی مشترک در بین آنها ایجاد نماید. هر قدر آگاهی دانش روز مخاطب از فناوری‌های دیجیتال تئاتری افزایش باید به همان مقدار رابطه اجتماعی بین مخاطب و رسانه بیشتر می‌شود. در بررسی تحقیقات پیشین داخلی و خارجی مرتبط با عنوان می‌توان به پژوهش، عالم و همکاران (۱۳۹۵) تحقیقی با موضوع «عوامل مؤثر بر ارتقاء پیوند اجتماعی شهروندان با طراحی تئاتر آیینی در محیط‌های شهری: مطالعه موردی اردبیل» انجام داده، هدف پژوهش تحلیل نقش تئاتر آیینی بر توسعه و ایجاد پیوند فرهنگی و اجتماعی است. نتایج نشان می‌دهد که بین متغیرهای اصلی از جمله مسئولیت، تعهد، همراهی، دل‌بستگی، همفکری، باور و مشارکت اجتماعی و متغیر پیش‌بینی‌کننده در بررسی تئاتر آیینی رابطه معناداری وجود دارد و مؤلفه تعهد و دل‌بستگی تأثیر بالایی

نشاط یکی از خواسته‌های ضروری انسان و یکی از نیازهای ذهنی او می‌باشد و هنگامی که نشاط اجتماعی وجود داشته باشد، مردم جامعه بهتر به جامعه خود خدمت می‌کنند (Bazrafshan & et al., 2018). براین اساس تلاش جهت بهبود نشاط اجتماعی به‌ویژه در جوامع مدرن و غنی به شدت مورد توجه قرار گرفته است (حاجی حسنی، ۱۴۰۰: ۱۲)، چراکه نشاط می‌تواند معادل با رضایت از زندگی و شادی در زندگی تعریف شود که از عناصر اصلی رفاه به شمار می‌رود (Michalos, 2017). به‌گونه‌ای که این مفهوم در حال حاضر به یک هدف سیاسی مهم برای دولت و مسئولین فرهنگی هر کشوری در کنار دیگر اهداف بزرگ از قبیل رشد اقتصادی و رفع بیکاری قرار گرفته است و درواقع پژوهشگران از طریق آن تلاش می‌کنند ارزیابی و تعریف افراد از زندگی‌شان را مورد بررسی و تحلیل قرار دهند.

آرگایل و هیز در تعریف خود از شادی و نشاط به بررسی‌های زمینه‌ای که بر روی نمونه‌های متفاوتی انجام شده، اشاره دارند و معتقدند که نشاط شامل سه جز خوشحالی، شادی یا سرور (هیجانات و احساسات مثبت) رضایت از زندگی، عدم افسردگی و کنترل اضطراب (عواطف منفی) است. در این نظریه دو نوع نشاط وجود دارد، یک نوع نشاط با رویکرد پرهیز از روزمرگی و از رهگذر شرایط محسوس زندگی نظیر زناشویی تحصیل، شغل، امکانات مالی و رفاهی حاصل می‌شود که نشاط عینی نامیده می‌شود، نوع دیگر نشاط که به شرایط درونی انسان توجه داشته و متأثر از احساسات، حالات درونی و ادراکات شخصی است که از آن به نشاط ذهنی و انتزاعی تعبیر می‌شود. نشاط مولد انرژی، حرکت، تغییر و پویایی است و همچون سپری می‌تواند انسان را در برابر فشارها، تهدیدات درونی و بیرونی و مشکلات محافظت و هدایت نماید و سلامت جسمی و روانی او را تضمین

منجر می‌شود». به همین دلیل ارتش کانادا محتوای تئاتر مبتنی بر نیازهای روانی سربازان پیش‌بینی کرده است، تا پس از اتمام دوران خدمت و در بازنشستگی از طریق تئاتر پژوهش محور به آنها جهت تطبیق با این انتقال کمک شود. لئور هاکل و استیو راثی^{۱۹} (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان «حضور در تئاتر زنده همدلی را بهبود می‌بخشد، نگرش‌ها را تغییر می‌دهد و منجر به رفتارهای اجتماعی می‌شود» با روش آزمایشی انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که حضور مخاطب برای تماشای تئاتر زنده می‌تواند همدلی را از طریق غوطه‌ور کردن مخاطبان در داستان‌های دیگران بهبود بخشد. مخاطب تئاتر پس از مشارکت در نمایش به عنوان تماشاچی، با مسائل سیاسی-اجتماعی مطرح در جامعه همراهی برجسته‌تری می‌کند و نظرات او نشان می‌داد که از حالت انفعالی و بی‌تفاوتی اجتماعی خارج شده است و یا در مورد کمک به خیریه‌ها پول بیشتری به خیریه‌های مرتبط با نمایش‌ها اهدا می‌کردند.

نظریه‌های نشاط اجتماعی

انسان از گذشته به دنبال این بود که چگونه می‌تواند متفاوت‌تر و بهتر از پیشینیان زندگی کند و چه چیزی بیشتر شرایط رضایتش را فراهم می‌کند و با چه اصول و قواعدی می‌تواند از زندگی لذت بیشتری ببرد. در سال‌های اخیر با گسترش رویکردهای روان‌شناسی مثبت‌نگر تحقیقات درباره زمینه‌های شادی و نشاط، محور اساسی تحقیقات این حیطه بوده و درواقع اهمیت اثرات نشاط در بهداشت روانی، سلامت جسمانی، کارآمدی، بهره‌وری و مشارکت‌های اجتماعی موجب افزایش توجه پژوهشگران به حوزه‌های روان‌شناسی، علوم زیستی و علوم اجتماعی به عوامل اثرگذار بر نشاط شده است (صادقی و عطاری، ۱۳۹۵). چراکه

کنند (Argyle & Hills, 2002).

به نظر وینهوون^{۲۰} (۲۰۱۸) نشاط ارزیابی کامل و ذهنی فرد از شرایط و تعریف زندگی خود است که نشان می‌دهد زندگی مطلوب و در مرحله بعد ایدئال را چه می‌بیند؟ این زندگی چگونه خواسته‌ها و انتظاراتش را پاسخ داده و نیازهایش را برطرف می‌کند. درواقع ارزیابی فرد از مطلوبیت کیفیت کل زندگی همان شادی و نشاط است که در تعریف او چند بعد اصلی شامل، میزان یعنی نشاط مانند مفهوم طول یا عرض و وزن، حد و اندازه قابل ارزیابی دارد، زندگی خود یعنی ملاک و سنجه‌های خود فرد، زندگی یا حیات موجودات پیرامون، ارزیابی و قضاوت به معنای نشاط برای انسان فعالیتی ایدئولوژیکی و ذهنی در مورد شرایط و کیفیت زندگی و به‌کارگیری تجارب گذشته و پیش‌بینی شرایطی برای آینده، کلیت زندگی، یعنی رضایت از کل و همه ابعاد زندگی است از یک بعد یا یک جنبه و مطلوبیت که منظور خوش یا بد بودن ابعاد و مسیر زندگی است، از مهم‌ترین این موارد است (شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۶).

یافته‌های پژوهش

فرضیه اول: بین زنده‌بودن تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد. (جدول ۱)

فرضیه دوم: بین صداقت و عدم سانسور در تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد. (جدول ۲)

فرضیه سوم: بین ویژگی‌های منحصر به فرد تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد. (جدول ۳)

فرضیه چهارم: بین خاص بودن مخاطب تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد. (جدول ۴)

فرضیه پنجم: بین انگیزه و نیاز به تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد. (جدول ۵)

فرضیه ششم: بین ژانر و محتوای تئاتر با نشاط اجتماعی شهروندان شهر یزد رابطه

جدول ۱. ضریب همبستگی بین زنده‌بودن تئاتر با نشاط اجتماعی.

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	سطح معنی‌داری	
۰/۶۹۳	۰/۴۸۰	۰/۰۰۰	«زنده‌بودن تئاتر» و «نشاط اجتماعی»

جدول ۲. ضریب همبستگی بین صداقت و عدم سانسور در تئاتر با نشاط اجتماعی.

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	سطح معنی‌داری	
۰/۶۵۶	۰/۴۳۰	۰/۰۰۰	«صداقت و عدم سانسور در تئاتر» و «نشاط اجتماعی»

جدول ۳. ضریب همبستگی بین ویژگی‌های منحصر به فرد تئاتر با نشاط اجتماعی.

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	سطح معنی‌داری	
۰/۷۰۹	۰/۵۰۲	۰/۰۰۰	«ویژگی‌های منحصر به فرد تئاتر» و «نشاط اجتماعی»

جدول ۴. ضریب همبستگی بین خاص بودن مخاطب تئاتر با نشاط اجتماعی.

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	سطح معنی‌داری	
۰/۴۷۲	۰/۲۲۲	۰/۰۰۰	«خاص بودن مخاطب تئاتر» و «نشاط اجتماعی»

رابطه بین تماشای تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان یزد

محمد محسن حائری زاده، فائزه تقی پور، عباس زمانی، مهران فولادی نژاد، علی میربیک سبزواری * صفحه ۸۷-۷۱

جدول ۵. ضریب همبستگی بین انگیزه و نیاز به تئاتر با نشاط اجتماعی.

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	سطح معنی داری
۰/۳۶۸	۰/۱۳۵	۰/۰۰۰

«انگیزه و نیاز به تئاتر» و «نشاط اجتماعی»

جدول ۶. ضریب همبستگی بین ژانر و محتوای تئاتر با نشاط اجتماعی.

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	سطح معنی داری
۰/۵۵۶	۰/۳۹۱	۰/۰۰۰

«ژانر و محتوای تئاتر» و «نشاط اجتماعی»

جدول ۷. ضریب همبستگی بین عناصر دیداری با نشاط اجتماعی.

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	سطح معنی داری
۰/۴۶۷	۰/۲۳۵	۰/۰۰۰

«عناصر دیداری» و «نشاط اجتماعی»

جدول ۸. ضریب همبستگی بین عناصر غیردیداری با نشاط اجتماعی. (جدول ۸)

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	سطح معنی داری
۰/۶۸۲	۰/۴۶۹	۰/۰۰۰

«عناصر غیردیداری» و «نشاط اجتماعی»

می‌کنند، در آنها ایجاد شود و نهایتاً سبب شادی و نشاط اجتماعی می‌گردد چراکه نشاط یا شادمانی مفهومی است که معانی متفاوتی همچون لذت لحظه‌ای، لذت طولانی مدت و لذت کامل از کل زندگی را شامل می‌شود و

معنادار وجود دارد. (جدول ۶)

فرضیه هفتم: بین عناصر دیداری تئاتر با نشاط اجتماعی شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد. (جدول ۷)

فرضیه هشتم: بین عناصر غیردیداری تئاتر با نشاط اجتماعی شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد.

تحلیل یافته‌های پژوهش

در تبیین موضوع رابطه بین زنده‌بودن تئاتر با نشاط اجتماعی باید عنوان نمود که زنده‌بودن تئاتر اشاره به امکان مشاهده و ملاقات با بازیگران معروف و محبوب و همچنین تماشای بازیگران از نزدیک و درک حالات و عواطف آنان و نهایتاً انتقال سریع حس بازیگر به تماشاگر دارد که در اثر این امر تماشاگر خواسته‌های فطری و نیازهای روانی انسان ارضا می‌گردد و سبب برون‌رفت جامعه از کسلی و احساس همدردی و شادی با بازیگران و نهایتاً سبب سرزندگی، شادی، زنده‌دلی، خوشحالی، خوش‌دلی، سبکی و چالاک‌ی ویژه یافتن برای اجرای امور زندگی، سرخوشی، شادمانی، خرمی، سرور، امید به زندگی، طرب و خرسندی می‌شود. بنابراین می‌توان ادعا نمود که بین زنده‌بودن تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد.

در تبیین موضوع رابطه بین صداقت و عدم سانسور در تئاتر باید عنوان نمود که عدم امکان بازکاوی یا عمل کنترل سخن و انواع دیگر بیان و ابراز وجود بازیگران تئاتر، را صداقت و عدم سانسور در تئاتر گفته می‌شود، عدم سانسور در تئاتر سبب می‌گردد که هنرمندان به مسائل و چالش‌های اصلی مردم و شهروندان در غالب مسائل طنز یا درام اشاره داشته باشند که نهایتاً سبب می‌شود شهروندان احساس آزادی بیان داشته باشند و این احساس را که مسئولین آنها را درک

که می‌خواهد چشم‌انداز و دریچه‌ای جدید بر روی انسان بگشاید و به عبارتی فردی، روشنفکر می‌باشد، زمانی که افراد روشنفکر به تئاتر روی می‌آورند، تحت تأثیر ویژگی‌های خاص تئاتر، احساس سرزندگی و نشاط پیدا می‌کنند.

در توضیح رابطه بین انگیزه و نیاز به تئاتر با نشاط اجتماعی می‌توان عنوان نمود که نشاط، حالتی درونی است که از آن به شادی، سرزندگی و آمادگی برای پیشرفت و تغییر یاد می‌شود و حالت مثبت، خوش و لذت بخشی است که از آگاهی و اطلاع به این‌که یکی از هدف‌ها و آرزوها انجام یافته یا انجام خواهد یافت، به انسان دست داده و غم، ناراحتی و اندوه، حالت ناخوشایند، ناگوار و دردناکی است که از آگاهی و اطلاع بر انجام نشدن یکی از اهداف و آرزوها به انسان منتقل شده و دست می‌دهد، بنابراین بدیهی است که اگر میل و نیازهای انسان در این زمینه ارضا گردد، نشاط اجتماعی فراهم می‌گردد از طرفی انگیزه و نیاز به تئاتر به این موضوع اشاره دارد که مخاطب تئاتر نفع‌گراست و به دلیل برآورده شدن نیازهای خود از جمله تماشای حالات و حرکات بازیگران تئاتر از نزدیک، به چالش کشیدن ذهن تماشاگر، جذابیت طراح صحنه، تفریح و سرگرمی و پر کردن اوقات فراغت این رسانه را انتخاب می‌کند و در نتیجه ارضای نیازشان توسط تئاتر، شهروندان نشاط پیدا می‌کنند و بنابراین می‌توان گفت که بین انگیزه و نیاز به تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد. به لحاظ ژانر، در شهر یزد مخاطبان ابتدا تئاترهای کمدی و در مرحله بعد ملودرام را انتخاب کرده و مخاطب ژانر درام و تراژدی بسیار کم است. به همین دلیل تئاتر کمدی باعث افزایش نشاط اجتماعی در بین شهروندان می‌شود و تئاتر ملودرام آنها را به تفکر وامی‌دارد. در شهر یزد برای اجرای

نشاط، سه بخش اساسی دارد که عبارتند از: هیجانات و احساسات مثبت، رضایت از زندگی و فقدان انرژی و عواطف منفی. بنابراین می‌توان مطرح نمود که بین صداقت و عدم سانسور در تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد. در بررسی متغیر رابطه بین ویژگی‌های منحصربه‌فرد تئاتر با نشاط اجتماعی می‌توان بیان نمود که ویژگی‌های منحصربه‌فرد تئاتر به این موضوع اشاره دارد که تئاتر تنها هنری است که مخاطب نیز هم‌زمان و به‌طور مشارکتی در پیشبرد و اثربخشی آن نقش دارد و با گروه در حال اجرا به‌نوعی همراهی و مشارکت می‌کند و همچنین در هر اجرا، بازی متفاوت و منحصربه‌فردی از بازیگران، صحنه‌آرایی متفاوت دیده می‌شود و درواقع تئاتر امری فرهنگی است، این ویژگی‌های منحصربه‌فرد تئاتر سبب بروز عواطف مثبت و کاهش عواطف منفی در افراد و شهروندان و نهایتاً ایجاد حس شادی در آنان می‌شود و می‌توان ادعا نمود که بین ویژگی‌های منحصربه‌فرد تئاتر با نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد. در تحلیل بررسی رابطه بین خاص بودن مخاطب تئاتر با نشاط اجتماعی باید عنوان نمود که نشاط حالتی از خاستگاه‌های درونی ذهن است نه مجموعه یا رشته‌ای از حوادث، احساس آرامش‌بخش و تسکین‌کننده‌ای است که می‌توان همیشه احساس و تجربه کرد و با آن زندگی نمود و نه چیزی که برای یافتنش نیاز به جست‌وجو باشد، نشاط نه‌تنها در خارج از وجود بلکه یک احساس درونی نیز می‌باشد و بنابراین مخاطبان خاص تئاتر با ارضای نیاز درونی و تجربه احساسی که در تئاتر به دست می‌آورند، شادی را برای خویش رقم می‌زنند، چراکه خاص بودن مخاطب تئاتر اشاره به ویژگی روشنفکری مخاطبان دارد که مخاطب تئاتر کسی است

در بطن کارهای خسته کننده و ملال آور روزمره، می تواند زندگی را سرشار از نشاط، امید و باور به فردای بهتر سازد و نشاط اجتماعی را فراهم سازد چراکه منظور از نشاط اجتماعی درجه مطلوبی از عاطفه مثبت یا احساس سرخوشی، متوسط سطح رضایت در طول یک دوره یا مقطع زمانی و نداشتن احساسات منفی از جمله افسردگی و اضطراب می باشد، بنا براین می توان گفت که بین تماشای تئاتر و نشاط اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد رابطه معنادار وجود دارد. در این تحقیق اکثر پاسخ گویان گویه هایی از جمله «تئاتر را دوست دارم زیرا در آن حس مستقیمی از بازیگر به فوریت به مخاطب انتقال داده می شود» و یا «با علاقه به تئاتر می روم چون از فاصله بسیار نزدیک می توانم بازیگران توانمند و محبوب و مشهور را بینم»، تئاتر را انتخاب می کنم زیرا مشخص تر است و سانسور کمتری در مقایسه با مطبوعات، سینما و یا تلویزیون دارد و تئاتر را به رسانه های دیگر از جمله تلویزیون و سینما ترجیح می دهم زیرا سادگی، صداقت و احترام متقابل با مخاطب همراه است، را مورد تأکید قرار دادند. یکی از تئاترهای اکران شده در یزد، کاکوتی به نویسندگی کرامت یزدانی بود. این نمایش به مسئله دفاع مقدس از دریچه دیگری نگاه کرد و دیالوگ ها بین یک رزمنده یزدی و عراقی بود. در این نمایش فلسفه وجودی جنگ و ضرورت شکل گیری یا پیشگیری از جنگ در ذهن مخاطب مورد سؤال قرار می گرفت. با توجه به فضای تاریخی و فرهنگ یزد، پیشنهاد می شود از اجراهای محیطی مانند تئاتر در خیابان ها و مراکز تفریحی و یا آثار تاریخی شهر حمایت شود. برگزاری جشنواره های موضوعی در خصوص تئاتر و اشاعه فرهنگ شرکت در تئاتر بر مبنای نزدیکی بی واسطه مخاطب به محتوا استفاده شود، بهبود و ارتقای زیرساخت های

تئاتر معمولاً سالن های اجرا ساده و قدیمی هستند. صحنه، دکور و گریم با سرمایه گذاری مطلوبی پیش بینی نمی شود و این باعث شده مخاطب به لحاظ عناصر دیداری و ظاهری سطح توقع بالایی نداشته باشد اما منتظر دیالوگ های قوی و بازی تأثیرگذار از سمت مخاطب است.

نتیجه گیری

به طور کلی در بررسی رابطه بین تماشای تئاتر و نشاط اجتماعی در بین شهروندان باید عنوان نمود که از دست دادن فرصت برای حضور و مشارکت در مجموعه هایی که هدفی مشخص و واحد را با هدف انگیزش، همراهی و همدلی مردمی دنبال می کنند؛ و در برابر نیز، بی تفاوتی و بی میلی افراد برای برقراری ارتباط، باعث می شود که بیشتر مردم، کمتر امکان گفت و گو، تعامل، تبادل نظر، تبادل اندیشه، افکار، احساسات و عواطف داشته باشند؛ و به ناگزیر، قربانی مناسبات متفاوت و بیمارگونه موجود و عادات مذمومی می شوند که اندک اندک آنها را به سوی انزوا و فردیتی افسارگسیخته رهنمون می شود. بی تردید، برخورد اندیشه یا تضاد احساسات جذابیت ایجاد کرده و نقطه مقابل آن تبادل احساسات موجب نشاط و شادی روان و اغنای افکار و تفکرات و ارضای عواطف انسانی می شود و نشاط اجتماعی کاهش پیدا می کند، این در حالی است که در چنین شرایطی، ایجاد گروه های نمایشی و برگزاری تئاتر به واسطه ویژگی های خاص خود (زنده بودن تئاتر، صداقت و عدم سانسور در تئاتر، ویژگی های منحصر به فرد تئاتر، خاص بودن مخاطب تئاتر و انگیزه و نیاز) می تواند پیش از هر چیز، انگیزه کار جمعی و گروهی و ایجاد ارتباط مثبت، همدلی و رفاقت را در ما تقویت کرده و قوت بخشد. فراهم آوردن لحظات خوب و شاد توأم با فعالیت های فکری و ایدئولوژیکی،

تئاتر از جذابیت‌های لهجه یزدی، عادت‌ها و اعتقادات یزدی‌ها برای خنداندن خودشان استفاده می‌کند، ولی در فحوای ظاهر طنز، دو شخصیت هاشم و باشم هر بار در مکانی حضور یافته و چالش‌ها و مسائل روز را مبتنی بر همان مکان مطرح می‌کنند. دکور ساده مبتنی بر همان مکان پیش‌بینی می‌شود. هتل، شهرداری، حمام عمومی یا غسالخانه و... سایر مکان‌هایی که هرکدام دیالوگ و مسئله اجتماعی خاصی را در قالب کمدی به مخاطب منتقل می‌کند.

معرفی ویژگی‌های منحصربه‌فرد تئاتر به تماشاگران از طریق برگزاری تئاترهای شهری و یا خیابانی رایگان عمومی به مناسبت‌های مختلف ازجمله روز احترام به طبیعت و پاک‌سازی و تمیزی محیط زیست، هفته اصلاح و ترمیم دیوارها و پیاده‌روها و یا نظافت محیط فیزیکی جامعه یا روز شادی و خنده و یا هفته مبارزه با اخم و عصبانیت در طول یک سال برای جلب توجه مخاطبان به موضوع نشاط از طریق اجراهای متفاوت در مناطق مختلف شهری ارائه شود.

معرفی ویژگی‌های منحصربه‌فرد تئاتر به تماشاگران از طریق منحصربه‌فرد بودن و تکرارناپذیری هر اجرا در تئاتر و تجارب بازیگران تئاتر از تأثیر تماشاچی متفاوت است که باعث اجرای متفاوت می‌شود.

جذب مخاطبان با سلايق مختلف از طريق مفهوم سازی هویت فرهنگ قومی، ملی- محلی و تاریخی و همچنین رویکرد جدید به هویت دینی با پیش‌بینی جشنواره تئاترهای محلی در جشنواره آیین‌های محلی و با سلايق مختلف از طریق تطابق نمایش در تئاتر از نظر فرهنگی با شرایط مختلف و همچنین جذب مخاطب توده از طریق نفوذ نمایش به طبقات پایین و ایجاد جاذبه‌هایی برای بهبود استقبال توده‌ها از نمایش، می‌تواند به توسعه فرهنگ تئاتر کمک کند. زیرا معمولاً تئاتر طنز برای

فرهنگی، تفریحی و سرگرمی‌های مطلوب و سالم اجتماعی ازجمله افزایش ایجاد مجموعه‌های هدفمند فرهنگی و ایجاد سینماها و سالن‌های روباز در محل پارک‌ها و بوستان‌های شهر، راه‌اندازی سایت‌های اجرای تئاتر برای هنرمندان به صورت رایگان تدارک دیده شود، استفاده از ویژگی صداقت و عدم سانسور در تئاتر از طریق استفاده از فضا و اثرات تئاتر به عنوان رسانه‌ای صمیمی برای شنیدن صدای بخش‌های ساکت جامعه و یا داستان‌های و حرف‌های ناگفته‌ای باشد که در بستر جامعه وجود دارد و فراهم آوردن امکانی که گروه هم‌تایان، و نه کارگزاران سازمان‌های مسئول به بیان مسائل بپردازند. به عنوان مثال راه‌اندازی عمارت خنده باعث افزایش جذابیت برای حضور شهروندان در سالن‌های تئاتر شده است.

همچنین ضرورت دارد که ویژگی‌های منحصربه‌فرد تئاتر به تماشاگران از طریق ساماندهی و رونق بخشی تئاترها در جشن‌ها و اعیاد مذهبی مانند برگزاری مراسم مرتبط با عید نیمه شعبان، اعیاد مبعث، قربان، فطر و یا برگزاری جشن ملی و جهانی عید نوروز و مشارکت مردم برای حضور در فضاهای سبز مانند روز طبیعت و یا جشن‌های ملی و ایدئولوژیکی ازجمله هفته دفاع مقدس، روز ملی شدن نفت و یا ایام الله دهه فجر و اجرای تئاترهای محله‌ای شاد و فرهنگی به‌طور پیوسته اطلاع‌رسانی شود. این اطلاع‌رسانی می‌تواند از طریق راه‌اندازی خبرگزاری خاصی مختص اخبار، گزارش‌ها، مصاحبه‌ها و نقدنویسی با موضوع تئاتر باشد. تجربه برگزاری تئاتر در سال‌های اخیر نشان داده است که انتخاب اول شهروندان یزدی تئاتر طنز و انتخاب دوم آنها ملودرام است. به عنوان مثال «شو یزدی‌ها با برند هاشم و باشم»، یازده سری برگزار شد و همچنان مخاطب خود را حفظ کرد. اگرچه این

داشت. به گونه‌ای که برخی مشاوران خانواده در شهر یزد از تأثیر آن بر روابط زوجین مراجع خود، صحبت می‌کردند. این نمایش زندگی مشترک زوجی رانشان می‌داد که آشنایی آنها از دانشگاه آغاز شده بود و شب عروسی متوجه بیماری لاعلاج پسر می‌شوند. آنها به حرم امام رضا می‌روند و شفای داماد را می‌گیرند. ولی دختر در بمب‌گذاری حرم کشته می‌شود. پسر خادم امام رضا می‌شود. مدتی بعد برای زیارت امام حسین (ع) عازم کربلا می‌شود و در بمب‌گذاری آنجا کشته می‌شود. این نمایش هم‌زمان رابطه عشق زمینی و آسمانی، حب ائمه، مشکلات زوجین، تأثیر قضاوت‌های اجتماعی و فرهنگی جامعه بر افراد را نشان می‌داد. به‌طور کلی، تئاتر نوعی از ارتباط جمعی است که روایتی زنده و رودرو را با خود به همراه دارد و نمود کاوشی از ذهن انسان کنج‌کاو و جست‌وجوگر درباره جهان پیرامونش می‌باشد. از عناصر متفاوتی تشکیل می‌شود. اما مهم‌ترین ارکان را بازیگر و تماشاگر تشکیل می‌دهند. تئاتر هنری است که با مخاطب مفهوم پیدا می‌کند. نیازمند مخاطب است و پیوندی ناگسستنی با آن و همچنین واکنش تماشاگران خود دارد. این کنش و واکنش آغاز سؤال در ذهن مخاطب کرده و در صورت تأثیر، نشاطی پایدار و عمیق در وجود مخاطب ایجاد می‌کند.

طبقه عامه و تئاتر کلاسیک با هنری مختص طبقات بالا پیش تعریف شده است. اما نکته اصلی این است که مخاطب تئاتر خود را در معرض یک ارتباط انسانی اثربخش و تعاملی قرار می‌دهد که باعث تقویت نشاط و ایجاد انگیزه در وی می‌شود. اجرای تئاتر «خنک‌های ختم خاطره» به نویسندگی حمیدرضا آذرنگ به مسائل و مشکلات خانواده‌های شهدا می‌پرداخت و رویکردی نرم با محتوای انتقادی به بنیاد شهید داشت. این نمایش در یزد از استقبال بالایی برخوردار بود و اکثر مخاطبان آن اذعان داشتند که نگرش آنها نسبت به مسائل و مشکلات خانواده معظم شهدا را تا حد زیادی تغییر داده است. این نمایش توسط طبقات مختلف مخاطبان یزدی دیده و تحسین شد.

تئاتر به لحاظ فردی و اجتماعی تأثیرگذار بوده و با مخاطب ارتباط انسانی دارد. زیرا تئاتر با ذهن و تخیل مخاطب خود به‌طور کامل درگیر می‌شود و شکوه و بزرگی یک جهان را به صورتی زنده و قوی برای تماشاگر به نمایش می‌گذارد. از این جهت به دلیل گونه خاصی که در نوع صحنه و فضای اجرای خود دارد باعث می‌شود تا تماشاگر تخیل خود را به کار گیرد. سادگی صحنه باعث می‌شود به روند حوادث و موضوعات مطرح در متن توجه بیشتری داشته باشد. نمایش *عاشقستان* به کارگردانی مسیح دهقانی تأثیر زیادی بر مخاطب خود

پی‌نوشت‌ها

1. Theatre
4. Expressionism
7. Romanticism
10. Surrealism
13. Epic
16. Gonzalez, António
19. Hackel, Leor. Rathje, Steve

2. Amico, et al
5. Absurd
8. Realism
11. Impressionism
14. Naturalism
17. Nichols & Cox
20. Veenhoven

3. Brilli, Stefano
6. Dadaism
9. Symbolism
12. Formalism
15. Modernism
18. Research-based Theatre

فهرست منابع

- آقاعباسی، یدالله (۱۳۹۰). *جستارهایی در هنر نمایشی*، چاپ اول، تهران، افراز.
- ابراهیمی، آرش؛ نوریان، خیراله (۱۳۹۵). تعیین تأثیر تئاتر درمانی بر سلامت روان جوانان شهر شیراز، *چهارمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی، آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران*، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.
- تاییدی، پرویز (۱۴۰۲). *تئوری استانیسلاوسکی در پرورش هنرپیشه*، چاپ دوازدهم، تهران: نشر قطره.
- حاجی حسنی، مهرداد؛ حاجی حسنی، فریده (۱۴۰۰). مدل شادی: یک مطالعه نظریه داده بنیاد، *پژوهش نامه روانشناسی مثبت*، ۷ (۲)، ۱-۶، doi: 10.22108/ppls.2021.125719.2012.
- حاجی زاده میمندی، مسعود؛ ترکان، رحمت اله (۱۳۹۴). بررسی میزان و عوامل فرهنگی- اجتماعی مرتبط با نشاط اجتماعی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه یزد). *مطالعات جامعه شناختی شهری (مطالعات شهری)*، ۵ (۱۶)، ۵۹-۸۵. SID: <https://sid.ir/paper/210279/fa>
- حیاتی تازه کند، داریوش (۱۴۰۰). تأثیر رسانه‌های دیجیتالی بر تئاتر معاصر ایران (دو دهه اخیر) مبتنی بر نظریه کنش ارتباطی هابرماس، *دوماهنامه علمی تخصصی پژوهش در هنر و علوم تخصصی*، سال ششم، شماره ۱ (پیاپی ۳۳)، جلد دوم.
- دامود، احمد (۱۴۰۳). *اصول کارگردانی تئاتر*، چاپ نوزدهم، تهران: نشر مرکز.
- رمزی، سروش (۱۳۹۶). *شناخت درام*، مارتین اسلین، چاپ اول، تهران: انتشارات امید صبا.
- سلیمانی راد، المیرا؛ خزاعی فر، علی؛ خوش سلیقه، مسعود (۱۳۹۳). بررسی تفاوت زبان نخستین نمایشنامه‌های ترجمه شده با نمایشنامه‌های ترجمه شده معاصر در ایران، *زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد واحد سنندج*، ۱۰ (۱)، ۴۷-۶۸.
- شریف زاده، حکیمه السادات؛ میرمحمدتبار، سیداحمد؛ عدلی پور، صمد (۱۳۹۶). بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی در ایران، *فرا تحلیلی از تحقیقات موجود*. *راهبرد فرهنگ*، ۱۰ (۴۰)، ۱۵۹-۱۸۰.
- صادقی، عباس؛ عطاری، یوسفعلی (۱۳۹۵). بررسی اثر بخشی آموزش تلفیقی هیجان مدار و تیاتر درمانی بر افزایش شادکامی و بهبود الگوهای ارتباطی زوجین شهر ایزد، *کنفرانس ملی دانش و فناوری روانشناسی، علوم تربیتی و جامع روانشناسی ایران*، تهران، مؤسسه برگزار کننده همایش‌های توسعه محور دانش و فناوری سام ایرانیان.
- ظفر قهرمانی نژاد، مصطفی (۱۴۰۲). *تئاتر برای زندگی*، دیوید دایموند، چاپ اول، تهران، فرهنگ نشر نو.
- عالم، سارا؛ وزیری، وحید؛ رضایی شریف، علی (۱۳۹۵). عوامل مؤثر بر ارتقاء پیوند اجتماعی شهروندان با طراحی تئاتر آیینی در محیط‌های شهری: مطالعه موردی اردبیل، *فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات*، ۱۷ (۳۵)، ۱۹۱-۲۱۵. doi: 10.22083/۲۱۵-۱۹۱.۱۷.۳۵.۶۸-۴۷. jccs.2016.42578.
- عامری سیاهویی، رضا؛ عباسی، سارا (۱۳۹۶). تحلیل و بررسی راهکارهای جذب مخاطب در سالن‌های تئاتر شهرستان بندرعباس با تکنیک‌های تصمیم گیری چندمعیاره از دیدگاه مخاطبان، *پژوهش نامه فرهنگی هرمزگان*، ۸ (۱۴)، ۴۷-۶۱.
- کریم وند، فاطمه؛ احمد حاجی، محمد (۱۳۹۴). بررسی عوامل تأثیرگذار بر جذب مخاطبان تئاتر در شهر تهران، *مطالعات جامعه‌شناسی*، ۶ (۲۰)، ۱۲۹-۱۴۶.

• Adler A, Unanue W, Osin E, Seligman M. (2017). *Happiness: Transforming the Development Landscape*. The Centre for Bhutan Studies and GNH 2017

• Amico, Miranda; Lalonde, Corinne; Snow, Stephen (2015). Evaluating the efficacy of drama therapy in teaching social skills to children with Autism spectrum Disorders, *Drama Therapy Review*, 1 (19), 21-39. DOI: 10.1386/dtr.1.1.21_1.

• Argyle, Michael; Hills, Peter (2002). The Oxford Happiness Questionnaire: a compact scale for the measurement of psychological well-being, *Personality and Individual Differences*, 22 (7), 1073-1082. DOI: 10.1016/S0191-8869 (01) 00213-6.

• Bazrafshan, Mohammad-Rafi; Abdi, Alireza; Masmouei, Behnam; Kavi, Esmaeil; Abshorshori, Narjes; Akbari, Leila; Faramarzian, Zohreh; Zakeri, Marzyeh (2018) The relation of social happiness and adjustment with vandalistic behaviour of the children and young adults in the families under

supervision of welfare office, *Journal of Clinical and Diagnostic Research*, 12 (8), Lc5-Lc9. <https://doi.org/10.7860/JCDR/2018/35184.11916>.

• Brilli, Stefano. Gemini, Laura. Giuliani, Francesca (2023) Theatre without theatres: Investigating access barriers to mediatized theatre and digital liveness during the covid-19 pandemic, *Poetics* (Hague, Netherlands), Volume 97, <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2022.101750>.

• Dogan, Turkan (2010) The effects of psychodrama on young adults' attachment styles, *The arts in psychotherapy*, 37 (2), 112-119. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2010.02.001>.

• Gonzalez, António-José; Xavier, Tiago. Amarante, Nuno; Barros, Rita; Amaral, Beatriz; Bernardino, Miriam; Lima, Margarida (2022) Playback Theatre: Group, stories, and stage as elements of change, *The Arts in Psychotherapy*, 81. 101968. [10.1016/j.aip.2022.101968](https://doi.org/10.1016/j.aip.2022.101968).

• Hackel, Leor. Rathje, Steve. Zaki, Jamil (2021) Attending live theatre improves empathy, changes attitudes, and leads to pro-social behavior, *Journal of Experimental Social Psychology*, 95, July 2021, 104138, <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2021.104138>

• Horvatin, Toni; Schreiber, Edward (2011) *The quintessential zerka, Writings of zerka toeman Moreno on psychodrama*, sociometry and group psychotherapy.

• Jefferies, Jinnie (2005) Psychodrama: Working Through Action: 'My Thank You is for Your Concern', *Journal Group of Analysis*. vol: 38 (3), 379 -371 .

• Karatas, Zeynep. Gokcakan Zafer (2009) A Comparative Investigation of the Effects of Cognitive -Behavioral Group Practices and Psychodrama on Adolescent Aggression, *journal Kuram ve Uygulamada Egitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory & Practice*. 9 (3). 1452 -1441

• Kwang, Woon Kim (2003) The Effects of Being the Protagonist in Psychodrama, *The journal psychotherapy, psuochodrama & sociometry*, 55 (4), 115 -127.

• Marsick, Emily (2010) Cinema therapy with preadolescents experiencing parental divorce: A collective case study, *The Arts in Psychotherapy*, vol: 37, pp: 311 -318. DOI: [10.1016/j.aip.2010.05.006](https://doi.org/10.1016/j.aip.2010.05.006).

• Michalos Alex C. (2017) *Education, Happiness and Wellbeing. In: Connecting the Quality of Life Theory to Health, Well-Being and Education*, Springer, Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-51161-0>.

• Nichols, Jennica. M. Cox, Susan. Cook, Christina (2022) Research-based Theatre about veterans transitioning home: A mixed-methods evaluation of audience impacts, *Social Science & Medicine*, 292, 114578. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114578>.

• Uhrig, S.C. Noah (2005) "Cinema is good for you: the effects of cinema attendance on self reported anxiety or depression and 'happiness'", ISER Working Paper Series 2005-14, *Institute for Social and Economic Research*.

• Veenhoven, Ruut (2018) Happiness in nations: Pursuit of greater happiness for a greater number of citizens, *The Oxford Handbook of Positive Psychology*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199396511.013.15>.

• <https://drive.google.com/file/d/1PZqL8GwYiJ5ZR4Z1vLw5azVCPkJAuB9H/view?usp=sharing>